

Stefka Georgieva

(Bulgaria, Plovdiv University Paisii Hilendarski)

Zoya Barbolova. An Encyclopedia of Characters in Bulgarian Mythology. Nauka i Izkustvo Publishing House. 2020. 692 p.

Abstract: *The Encyclopedia of Characters in Bulgarian Mythology* is the first attempt at a complete representation of the characters in the mythology of the Bulgarian people. The book is a very good illustration of the cultural code of the Bulgarian people, the roots of its mentality, its view of the world in the pre-religious era, the era of the Thracians, the Slaves and the proto-Bulgarians, as well as its evolution to the present days.

The Encyclopedia fits harmoniously in contemporary lexical, ethnolinguistic, linguocultural and ethnolinguistic studies related to the Bulgarian ethnos.

The characters described in the Encyclopedia include demons, mythical creatures, animated natural phenomena, birds, animals and people with extraordinary abilities, such as witches, lures, prophets, wizards, among others, who belong to the lower layer of mythology in general. The Encyclopedia covers many demons, bearers of evil and its pejorative connotation, which is in unison with the anthropological nature of the study.

The Encyclopedia is organized in alphabetical order. It consists of 385 dictionary entries which involve over 870 terms or names of the characters under study. The dictionary entries have an identical structure: a head word followed by single-root word-formation variants of the respective mythonym or mythonominate and etymological notes added to the terms or names included in the entry. Through the interference of paganism and Christianity, the entries preserve the continuity with the pre-religious period.

In her work the author Zoya Barbolova aims at revealing the richness of Bulgarian mythology and its various characters. It is a valuable aid for anyone interested in Bulgarian mythology.

The Encyclopedia can also contribute to future research and is helpful in providing an objective explanation for many features of the Bulgarian national character.

Стефка Георгиева

(България, Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“)

Зоя Барболова. Енциклопедия на персонажите в българската митология. Издателство: Наука и изкуство. 2020. 692 с.

„Енциклопедия на персонажите в българската митология“ е труд, с който се прави първи опит за пълно представяне на образите в митологията на българския народ. Още на пръв поглед е видно, че те са далеч повече, отколкото сме си представяли, разкрива се богатството на българската митология, а също многото названия, отнасящи се към един персонаж. Енциклопедията ярко илюстрира културния код на нашия народ, корените на неговата менталност, представата му за света в предрелигиозната епоха, епохата на траките, славяните, прабългарите и до наши дни. Митовете са свързани с живота на хората, възникнали са от реални жизнени ситуации и факти, запазват се във времето и се предават от поколение на поколение.

Етноложките данни, както и етимологията на имената, са солидно доказателство за синкретичния характер на българската митология в предрелигиозния период и за влиянието, което са оказали митологиите на други народи, общували с българите. С приемането на християнската религия възниква нов смесен мито-религиозен пласт, специфичен за българската лингвокултурология.

В последните години се наблюдава повишен интерес към фактите, свързани с националната специфика на конкретните етноси. „Енциклопедията на персонажите в българската митология“ хармонично се вписва в съвременните лингвистични лексикографски, етнолингвистични и лингвокултурологични, а също и с етноложките изследвания, обвързани с българския етнос. Тя може да се приеме като допълнение към основополагащите трудове на Иваничка Георгиева „Българска народна митология“ (С., 1993), Иван Г. Панчовски „Пантеонът на древните славяни и митологията им“ (С., 1993) и енциклопедичния речник „Българска митология“ (съст. Анани Стойнев, С., 1994).

Персонажите, включени в Енциклопедията, са демони, митични същества и анимирани природни явления, птици, животни, а така също и хора с необикновени способности – вещици, мамници, пророци, магьосници и т.н., отнасящи се към низшия слой на митологията изобщо. Огромен е броят на демоните – носителите на злото и неговата пейоративна конотация, което е в унисон с антропологичния характер на изследването.

Енциклопедията съдържа 385 речникови статии, в които са представени над 870 термина или имена на разглежданите персонажи. Речниковите статии имат идентична структура: представена е заглавна дума, като към нея са дадени и едноосновни словообразователни варианти на съответния митоним или митониминат. Във всяка статия е дадено определение на понятието, което те означават, а след него следват сведения (в по-дребен шрифт) за аналогични или подобни персонажи в митологиите на други народи – една важна особеност, която дава възможност да се разкрие връзката на българската с другите митологии, да се открият специфичните нюанси при универсалните образи, общото и различието между тях. Заглавните статии фиксират съществителни собствени имена (Герман, Горчо, Гайко, Дионис, Лада, Еньо, Калуш и др.) и нарицателни в ед. ч. (вятър, вол, гълъб, гарван, кон, костенурка и др.) и мн. число (великани, джуджета, джинсихари, еврейчета, исполини, самодиви и др.), устойчиви словосъчетания (Крали Марко, Голям Сечко, Малък Сечко, бели-червени, благи и медени, особено много словосъчетания с „баба“: Баба Гисана, Баба Шарка, Баба Леилка, Баба Марта и мн. др.). Привличат вниманието представените персонажи от сборника с епични и обредни песни „Веда словена“, който все още само спорадично се включва в антропологичните изследвания. Единствено там се откриват образите на Вишна, Орфей, Лета бога, Има цар, Слана бога, Снигна бога, Сива бога, Сурва бога и др., които авторката за първи път представя и анализира. Вниквайки в текста, тя установява, че юдите някога са били възприемани като богини, а не като демони. Това потвърждава презумпцията, че редица от демоните, някога са били божества, особено тези, които са свързани със смъртта.

В статиите за удобство са използвани някои специфични знаци, които улесняват търсенето на сведения за конкретния персонаж.

Речниковите статии са различни по обем, което зависи от конкретния персонаж, неговата популярност и информацията за него. Големи по обем и добре структурирани са статиите: Куче, Лада, Луна, Перун, Риба, Сварог, Слънце и др. Спорът върху наличието или отсъствието на някои славянски божества като Лада, Лел, Леля, Коледа и сведенията за тях, съхранени в българските етнографски материали, заставят авторката да излезе от рамките на обикновената енциклопедична статия, за да изнесе своите аргументи в полза на съществуването им не само в българската, но и в славянската митоло-

гия изобщо. Това решение предизвиква по-особена вътрешна форма на статиите и придава оригиналност на труда.

Естествено продължение на статиите са етимологичните бележки към термините или имената. Понякога те самите представляват самостоятелни статии, което се налага поради различните мнения за техния произход. Често допълват основния текст на статиите и дават допълнителни сведения за образа на съответния персонаж. Не за пренебрегване е фактът, че в този труд ясно се наблюдава интерференция на езичеството с християнството, чрез които всъщност са били съхранени редица сведения за предрелигиозния период.

В края на всяка речникова статия са дадени източниците, където се среща и откъдето е ексерпирен илюстративният материал. Прави впечатление всеобхватният поглед на авторката, богатата литература, която е използвана при съставянето на Енциклопедията.

Добре структурирани са и приложенията към Енциклопедията: Съкращенията – названия на езиците; българските географски локализации и източници, граматичните и стилистични бележки.

С представената Енциклопедия авторката Зоя Барболова си поставя за цел да докаже богатството на българската митология и нейните разнообразни персонажи, изградена чрез синкретизма на основополагащите митологии на траките, славяните и прабългарите, а също и влиянието върху тях от страна на други народи, предимно ирански, гръцки, римски, а по-късно турски. Тя проявява своята креативност при представяне и анализиране на митологичните персонажи като доказателство, че българите имат своя богата митология, свързана както с историята и културата им, така и с представата на народа ни за картината на света, залегнала в неговата менталност.

Енциклопедията впечатлява със своята всеобхватност, добросъвестно илюстриране на фактите, което я прави ценен лексикографски труд. С изнесените сведения и интерпретации, тя е интересна не само за любителите на митологията, но и за специалистите в тази област, а също и за лингвистите. „Енциклопедия на персонажите в българската митология“ е ценен помощник както за широк кръг читатели, за запознаване с националната ни митология, така и за продължаване на изследователските търсения, за обективното обяснение на много черти от националния ни характер.